

Ieteikumi globālās dimensijas iekļaušanai skolu darba kārtībā

Projekts „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai” (Nr. 2014.LV/PR/01/07)

Projektu finansē Latvijas valsts

Izglītības attīstības centrs
2015

Projekts „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos” (Nr. DCI-NSAED/2012/280-401) tiek īstenots ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu Attīstības un sadarbības biroja „EuropeAid” programmas ietvaros.

Ieteikumi globālās dimensijas iekļaušanai skolu darba kārtībā

Ievads

Izglītības attīstības centrs (IAC) no 2015. gada februāra līdz jūnijam īstenoja projektu „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai” (Nr.2014.LV/PR/01/07), kas ļāva plašāk paskatīties uz globālajiem jautājumiem un papildināt pieredzi IAC vadītajā Eiropas Komisijas projektā „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos”.

Apzinoties globālo jautājumu būtiskumu un nepieciešamību īstenot izglītību, kas jauniešiem sniedz zināšanas, prasmes un attieksmes, kuras aktuālas savstarpēji saistītā un mijiedarbīgā pasaulē, IAC sadarbībā ar Līdsas Attīstības izglītības centru (Lielbritānija), Mondo (Igaunija) un Britu padomi Latvijā no 2013.gada janvāra līdz 2015.gada decembrim ar Eiropas Komisijas atbalstu īsteno projektu „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos”.

Projekta pieredze ir atspoguļota vairākos izdevumos - *Ziņojums par attīstības/globālās izglītības aspektu izpēti sociālo zinātņu mācību priekšmetos* sniedz ieskatu globālās dimensijas klātbūtnē formālajā izglītībā Latvijā un citās Eiropas Savienības valstīs, *Attīstības/globālās izglītības materiālu PORTFOLIO* rodamas idejas mācību stundām un aktivitātēm globālajā izglītībā (GI), *Attīstības izglītības programmu un mācību materiālu VADLĪNIJAS* (angļu valodā) piedāvā iepazīties ar GI programmām interesentiem citās valstīs, *Pirmie soļi globālās izglītības izvērtēšanā* iepazīstina ar GI efektivitātes izvērtēšanas procesu. Izdevumi pieejami Izglītības attīstības centra mājas lapā: <http://www.globalaizglitiba.lv/globala-dimensija/projekta-izdevumi/>

Projekta „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai” noslēgumā tapa **IETEIKUMI globālās dimensijas iekļaušanai skolu darba kārtībā**. **IETEIKUMOS** publicētas izveidotās programmas globālajā izglītībā – jauniešu pašizaugsmes pilnveides programma efektīvai dzīvei mūsdienu pasaulē, pedagogu profesionālās kvalifikācijas pilnveides programma GI, izglītības ekspertu un sabiedrības pārstāvju kompetenču pilnveides programma. **IETEIKUMI** sniedz projekta pieredzē balstītas rekomendācijas globālās dimensijas efektīvai iekļaušanai formālajā izglītībā.

IETEIKUMU izstrādē piedalījās GI praktiķi un eksperti starptautiska foruma „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei un ilgtspējai” dalībnieki no Latvijas Izglītības attīstības centra, Latvijas globālās izglītības skolu tīkla, GLEN LATVIJA, Latvijas Vidzemes Augstskolas, Igaunijas Mondo, Lielbritānijas Līdsas Attīstības izglītības centra, Gruzijas vēstures skolotāju biedrības, Lietuvas Kolpingas Lietišķo zinātņu Universitātes, Čehijas NaZemi, Slovēnijas Globālās izglītības un attīstības projektu institūta, Ukrainas NovaDoba un Vācijas ImPuls.

Projekta ieviešanas komanda pateicas visiem, kas iesaistījās diskusijās un IETEIKUMU sagatavošanā!

Ceram, ka IETEIKUMI sniegs ierosmes plašam GI interesentu lokam un veicinās globālās dimensijas jēgpilnu iekļaušanu izglītībā!

Izglītības attīstības centra izveidotās GI tālākizglītības programmas

Projekta „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos” ietvaros Izglītības attīstības centrs izveidoja trīs tālākizglītības programmas – jauniešu pašizaugsmes pilnveides programmu efektīvai dzīvei mūsdienu pasaulē (24 stundas), pedagogu profesionālās kvalifikācijas pilnveides programmu GI (36 stundas), izglītības ekspertu un sabiedrības pārstāvju kompetenču pilnveides programmu GI (24 stundas). Tālāk programmu satura un metodikas atsegums.

Jauniešu pašizaugsmes pilnveides programma „Jauniešu kompetenču pilnveide efektīvai dzīvei mūsdienu pasaulē”

Programmas adresāti

Jaunieši, jaunatnes organizāciju aktīvisti un jaunie līderi

Programmas mērķis

Paaugstināt jauniešu kompetenci globālajā izglītībā (GI), palielinot izpratni par attīstības jautājumiem Latvijā un pasaulē un sagatavojot atbildīgai un aktīvai dzīvei daudzveidīgā sabiedrībā.

Plānotie rezultāti

Dalībnieki iegūs izpratni par GI aktualitāti un satura pamatjautājumiem: globalizācija, ilgtspējīga attīstība, savstarpējā mijiedarbība, vērtības un uzskati, sociālais taisnīgums, konfliktu risināšana, informēts, aktīvs un atbildīgs pilsonis u.c. Tiks atbalstītas un stiprinātas jauniešu vispārcilvēciskās vērtības un attieksmes - cieņa un atbildība pret sevi un citiem cilvēkiem un viņu tiesībām, aktīva līdzdalība labākas un taisnīgākas pasaules veidošanā. Dalībnieki apgūs GI aktivitāšu plānošanas un īstenošanas metodiku, paplašinās izpratni par GI aktivitāšu organizēšanu ārpus skolas, iesaistot plašāku sabiedrību un stiprinot vietējo kopienu lomu pasaules norisēs. Programmas apguves rezultātā tiks stiprināta jauniešu turpmākā sadarbība GI un tiks paaugstinātas jauniešu līderības prasmes.

Programmas saturs un īstenošanas formas

Nr.p.k.	Tematika un satura anotācija	Īstenošanas formas, metodes
1.	Globalizācijas procesi un izpausmes. Latvija globalizācijas procesos.	Globalizācijas jēdziena apguve. Situāciju analīze. Viedokļa pamatojums. Diskusija.
2.	Ilgtspējīga attīstība. Ilgtspējīga skola. Ilgtspējīgs patēriņš un ieradumi. Iedzīvotāju skaita pieauguma tendences un atbildība par planētas resursiem	Ilgtspējīgas attīstības jēdziena apguve. Vēlpmju un vajadzību vērtēšana. Ilgtspējīgas skolas audits. Iedzīvotāju skaita pieauguma tendenču vērtēšana
3.	Savstarpējā mijiedarbība un atbildība. Cilvēku saistība ar citiem cilvēkiem pasaulē: globālās tirdzniecības piemēri. Godīga tirdzniecība.	Statistikas datu analīze. Kooperatīvā mācīšanās. Procesa secības analīze. Lomu spēle. Video materiālu vērtēšana. Diskusija.
4.	Sociālais taisnīgums. Izglītība Latvijā un pasaulē. Izglītības pieejamība dažādās pasaules valstīs.	Attēlu, piemēru, statistikas datu analīze. UNICEF video materiālu analīze. Mistērija. Skolas neapmeklēšanas ceļoņi Latvijā un pasaulē – salīdzinājums.
5.	Migrācijas procesi mūsdienu pasaulē.	Piemēru analīze. Darbs ar informāciju dažādos avotos. Diskusija.
6.	Konflikti un miers. Starptautiskās	Zini vai mini. Foto analīze. Gadījumu

	sabiedrības loma konfliktu risināšanā	analīze un secinājumu veidošana. Argumentu izvirzīšana. Cēloņu un seku skaidrošana.
7.	Stereotipi un aizspriedumi. Vērtību daudzveidība. Cieņa un tolerance	Identitātes aktivitātes. Radoši projekti un aktivitātes kultūru daudzveidības izzināšanai un svinēšanai.
8.	Globālās izglītības akcijas un kampaņas: no plānošanas līdz īstenošanai	Grupu darbs. Diskusija. Kritēriju veidošana. Plānošanas soļi.
9.	Programmas izvērtējums, tālākās darbības plānošana.	Diskusija. Izvērtējuma anketas. Ieviešanas plānošana.

Pedagogu profesionālās kvalifikācijas pilnveides programma „Pedagogu profesionālo kompetenču pilnveide globālajā izglītībā”

Programmas adresāti

Dažādu mācību priekšmetu skolotāji, klašu audzinātāji un topošie pedagogi.

Programmas mērķis

Paaugstināt pedagogu kompetenci globālajā izglītībā (GI), palielinot izpratni par attīstības jautājumiem Latvijā un pasaulē un stiprinot pedagogu metodiskās iemaņas jauniešu sagatavošanā atbildīgai un aktīvai dzīvei daudzveidīgā sabiedrībā.

Plānotie rezultāti

Programmas dalībnieki iegūs izpratni par GI aktualitāti, mērķiem un integrēšanas iespējām dažādos mācību priekšmetos un ārpusklases pasākumos. Dalībnieki paplašinās izpratni par mācību priekšmetu standartos noteiktajiem GI saturiskās jomas un vieta mācību procesā daudzveidību un citu cilvēku tiesībām, dzīves kvalitāti, cilvēkdrošību, masu informācijas līdzekļu lomu viedokļu veidošanā u.c. Dalībnieki apgūs GI metodiku, būs ieguvuši izpratni par GI aktivitāšu īstenošanas iespējām ārpus skolas, iesaistot plašāku sabiedrību.

Programmas saturs un īstenošanas formas

Nr.p.k.	Tematika un satura anotācija	Īstenošanas formas, metodes
1.	GI aktualitāte un pamatojums. GI, tās saturiskās jomas un vieta mācību procesā	Lekcija. Diskusija. Tēmu izvērtēšana un ranžēšana. Labās prakses piemēru analīze.
2.	Identitāte un dažādība mūsdienu pasaulē. Dažādu kultūru savstarpējā saistība	Situāciju analīze. Pašvērtējums un kritēriju izvirzīšana. Diskusija
3.	Dzīves kvalitāte un tās dažādie aspekti. Atšķirīgas pieejas dzīves kvalitātes izpratnē	Lekcija. Piemēru analīze. Vērtību ranžēšana un viedokļa pamatojums. Video avotu vērtējums
4.	Sociālā taisnīguma jautājumi mūsdienu pasaulē	Cēloņu un seku analīze. Apgalvojumu izvērtējums. Jautājumu izvirzīšana. Diskusija. Statistikas datu analīze.
5.	Mediju un citu informācijas avotu loma izpratnes veidošanā par globālām norisēm	Darbs ar tekstu. Vizuālo informācijas avotu analīze. Ietekmēšanas paņēmieni atpazīšana.
6.	Attīstības sadarbības veidi un nozīme globālo problēmu risināšanā	Lekcija. Notikumu un situāciju vērtējums. Statikas datu analīze. Diskusija
7.	Pārtika un cilvēkdrošība	Darbs ar statistikas avotiem, karti. Dažādu viedokļu salīdzinājums. Foto avotu vērtējums. Situāciju modelēšana.

8.	Globālā izglītība skolās – stundu un ārpusstundu aktivitāšu plānošana	Diskusija. Kritēriju veidošana. Plānošanas soļi
9.	Profesionālās kvalifikācijas pilnveides programmas izvērtējums, tālākās darbības plānošana	Diskusija. Izvērtējuma anketas. Ieviešanas plānošana.

Politikas veidotāju kompetenču pilnveides programma „Izglītības ekspertu un sabiedrības pārstāvju kompetenču pilnveide globālajā izglītībā”

Programmas adresāti

Izglītības un attīstības politikas veidotāji, NVO aktīvisti, eksperti un viedokļu līderi globālās izglītības (GI) un attīstības jomā.

Programmas mērķis

Izglītības un attīstības politikas veidotāji, NVO aktīvisti, eksperti un viedokļu līderi GI un attīstības jomā.

Plānotie rezultāti

Sabiedrības pārstāvji paaugstinās izpratni par GI aktualitāti un būtību. Dalībnieki paplašinās izpratni par GI saturu jautājumiem. Dalībnieki iepazīsies un analizēs Latvijas un Eiropas Savienības valstu pieredzi un labās prakses piemērus GI, vērtēs iespējas plašāk integrēt GI mācību procesā. Dalībnieki gūs ieskatu citu valstu pieejās, īstenojot dažādu līmeņu sadarbību attīstības jomā. Programmas apguves rezultātā dalībniekiem būs iespēja iesaistīties attīstības jomas platformā profesionāļu pieredzes apmaiņai un sadarbībai.

Programmas saturs un īstenošanas formas

Nr.p.k.	Tematika un satura anotācija	Īstenošanas formas, metodes
1.	GI aktualitāte sabiedrībā un izglītībā. GI saturiskās jomas – dažādība, cilvēktiesības, ilgtspējīga attīstība, savstarpējā mijiedarbība, vērtības un uzskati, sociālais taisnīgums, konfliktu risināšana, informēts, aktīvs un atbildīgs pilsonis.	Lekcija. Sociālo zinātņu mācību priekšmetu standartu, audzināšanas darbu regulējošo dokumentu analīze. Diskusija. Grupu un pāru darbs.
2.	Politikas veidotāju sadarbības iespējas un nozīme GI integrēšanai mācību procesā. GI īstenošanas efektivitātes un kvalitātes izvērtēšanas instrumenti	Latvijas situācijas vērtējums - diskusija. Iepazīšanās ar citu ES valstu GI pieredzes piemēriem. Ideju laboratorija un priekšlikumu izstrāde sadarbības īstenošanai.
3.	Attīstības jomas situācija Latvijā un pasaulē. Attīstības sadarbības vēsture. Latvijas situācija attīstības sadarbībā - iespējas un izaicinājumi.	Lekcija. Attīstības sadarbības vēsture – notikumu hronoloģija, izpratnes maiņa un attīstība. Viedokļu vērtējums. Diskusija.
4.	GI aktivitāšu un kampaņu iespējas vietējā, nacionālā un plašākā līmenī. GI akciju īstenošana no plānošanas līdz izvērtēšanai. GI izmantošanas iespējas darbā ar dažādām mērķgrupām.	Piemēru analīze. Video materiālu vērtēšana. Foto stāstu vērtēšana. Plānošanas soļi. Individuāls, grupu darbs.
5.	Ieskats GI tematikā un metodikā –	Lekcija. Kooperatīvā mācīšanās. Darbs

	globalizācijas procesi un savstarpējā mijiedarbība, metodika tēmā.	ar fotogrāfiju. Lomu spēles. Video un interneta resursu daudzveidīga izmantošana. Diskusija.
6.	Ieskats GI tematikā un metodikā - masu mediji mūsdienu pasaulē, to loma informācijas atspoguļošanā un viedokļu veidošanā.	Video materiālu un dokumentālo filmu analīze. Tikšanās ar žurnālistiem, kas darbojušies attīstības valstīs un „karstajos punktos”. Diskusija.
7.	Ieskats GI tematikā un metodikā – ilgtspējīga attīstība, sociālā un ekoloģiskā atbildība.	Diskusija. Prāta vētra. Individuāls un grupu darbs. Darbs ar karti, statistikas datu analīze. Videomateriālu izmantošanas iespējas.
8.	Programmas izvērtējums, tālākās darbības plānošana.	Diskusija. Izvērtējuma anketas. Ieviešanas plānošana.

Mondo (Igaunija) GI programma vidusskolām (skolām ar krievu vai igauņu mācību valodu)

Izvēles kurss vidējās izglītības skolēniem „Globalizētā pasaule”

Programmas adresāti

Skolēni vispārējās vidējās izglītības mācību iestādēs ar igauņu vai mazākumtautību (krievu) mācību valodu.

Programmas mērķis

Piedāvāt skolēnu interesēm atbilstošu izvēles kursu un mācību materiālus, kas veicina skolēnu aktīvu līdzdalību mācību procesā, pārveidojot skolotāja lomu no zināšanu sniedzēja uz konsultantu kopīgā mācību procesā

Plānotie rezultāti

Skolēni iegūs pamatinformāciju par globālajiem izaicinājumiem, izpratīs savu saistību ar pārējo pasauli, un meklēs risinājumus pašreizējām problēmām.

Tematika un satura anotācija

Demogrāfiskie procesi globalizācijas apstākļos: iedzīvotāju skaita pieaugums, migrācija un bēgļu plūsmas, urbanizācija, daudz kultūru sabiedrības priekšrocības un trūkumi, konflikti starp kultūrām un reliģijām, bruņoti konflikti, starptautiskā sadarbība.

Pasaules ekonomiskais dalījums: nabadzība un attīstība, ekonomikas globalizācija, pasaules tirdzniecība un jaunattīstības valstis, attīstības sadarbība un humānā palīdzība.

Globālā patērētāju sabiedrība: sociālās un vides problēmas pārmērīga patēriņa ietekmē, darba ņēmēju tiesības un bērnu darbs, pārtikas ražošana, ūdens, korporatīvā sociālā atbildība un godīgā tirdzniecība, globālā informācijas sabiedrība.

Globālās vides problēmas: atkritumi, klimata pārmaiņas, pārtuksnešošanās, bioloģiskās daudzveidības zudums, leguves rūpniecības ietekmi uz vidi, problēmas saistībā ar pasaules okeānu, mežu ekonomiskā izmantošana.

Īstenošanas formas, metodes

Situāciju un gadījumu analīze; viedokļu pamatošana; diskusijas; dokumentālo filmu skatīšanās un analīze; interaktīvas spēles, piemēram, lomu spēles, viktorīnas; video, audio materiālu veidošana; kampaņas; intervijas, to analīze; darbs ar kartēm; globālo problēmu risinājumu meklējumi, salīdzinot un izdarot secinājumus. Darbs pāros, grupās un komandās.

Ieteikumi globālās dimensijas iekļaušanai skolu darba kārtībā

(Jauniešu viedokļu forumā „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai”)

Forumā „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai” piedalījās jaunieši no Izglītības attīstības centra globālo skolu tīkla. Jaunieši izteica savu viedokli par to, kā globālā dimensija iekļaujama skolu dienaskārtībā. Tālāk jauniešu viedokļu apkopojums.

Nozīmīgākās GI tēmas (secībā no nozīmīgākās uz mazāk nozīmīgo)

- Cilvēktiesības (tiesības uz cilvēka cienīgu dzīvi – pārtiku, veselības aprūpi, izglītību).
- Konflikti pasaulē un to risinājumi.
- Vide, ilgtspējīgs dzīvesveids.
- Globalizācijas procesi (savstarpējā ekonomiskā, politiskā atkarība, migrācija).
- Nabadzība vietējā un pasaules mērogā, risinājumi tās novēršanai.
- Attiecības starp dažādām etniskajām, kultūras un reliģiskajām grupām (cieņa pret dažādo, izvairīšanās no stereotipiem).
- Taisnīgas attiecības starp attīstītajām un attīstības valstīm.
- Pilsoniskā līdzdalība, globālā pilsonība (kā būt zinošam, aktīvam un atbildīgam pilsonim gan vietējā, gan globālā mērogā).
- Mediju lietot prasme (prasme kritiski analizēt mediju informāciju, atšķirt faktus no viedokļiem).

Kad un kā skolā būtu jā māca par aktualitātēm pasaulē?

- Ģeogrāfijas, Latvijas un pasaules vēstures stundās, politikas un tiesību stundās.
- Jāorganizē sarunas un diskusijas dažādu klašu grupās.
- Vairāk praktiski jā māca, kā dzīvot globālajā pasaulē. Labāk sagatavoties globālās pasaules izaicinājumiem var reāli sajūtot globālās problēmas mazos mērogos savā tiešā tuvumā, piemēram, izspēlējot situācijas par badu ģimenē, valstī vai reģionā.
- Aktualitātes jāapspiež vismaz reizi nedēļā neformālā gaisotnē, lai katrs skolēns var brīvi diskutēt par sev interesējošu tēmu. Tā tiks radīta interese lasīt un skatīties ziņas.
- Par aktuālo var mācīt jebkurā mācību stundā, sasaistot to ar atbilstošu tematu. Piemēram, ģeogrāfijā par dabas katastrofām, vēsturē par kariem un konfliktiem.
- Skolā GI jā māca regulāri. Nav pareizi mācīt kādā jautājumā iedziļināties tikai tāpēc, ka tā ir šī brīža aktualitāte. Ikviens sākums spēj būtiski ietekmēt mūsu dzīvi nākotnē. Jābūt lietas kursā par visu, jo mēs nevaram zināt, kas var notikt pavisam negaidot.

- 5-10 minūtes dienas sākumā varētu atvēlēt aktuālajai informācijai par notiekošo pasaulē.
- Kādus pasākumus (ne mācību stundas) skola var organizēt, lai skolēnus labāk sagatavotu dzīvei globālā pasaulē?
- Tikšanās, lekcijas ar dažādiem cilvēkiem, kas darbojas organizācijās, kas darbojas attīstības tematikā.
- Debašu cīņas par globālām tēmām starp klasēm vai arī starp skolām.
- Konkursi par pasaules izziņāšanu ar dažādiem interesantiem jautājumiem.
- Apmaiņas braucieni.
- Diskusijas starp vecākiem, skolēniem, skolotājiem, citu profesiju pārstāvjiem par kādu notikumu, lai uzzinātu atšķirīgus viedokļus.
- Pasākumi, kuros var iesaistīties visa ģimene.

Kā jaunieši var iesaistīties sabiedrības informēšanā/pieaugušo izglītošanā par notiekošo pasaulē?

- Runājot un stāstot citiem par notiekošo pasaulē. Jo tie, kas zina vairāk par aktuālo, var vairāk izstāstīt un iesaistīt pārējos.
- Skaidrot, kur un kā vislabāk meklēt informāciju internetā, mācīt „parakāties” nedaudz plašāk.
- Rīkot izglītojošus seminārus un domubiedru grupas.
- Rakstīt internetā blogus.
- Apspriet dažādos medijos publiskotu informāciju, lai secinātu, kas tajā ir patiess.
- Par notiekošo pasaulē varētu stāstīt vecākiem, kas bieži ir aizņemti darbā un aktīvi neinteresējas par pasaulē notiekošo.
- Veidot dažādas akcijas/pasākumus, kuros iesaistīt pārējos.
- Jaunieši reģionālajā televīzijā savā pašvaldībā varētu veidot ziņas par notiekošo pasaulē. Rezultātā pieaugušie būtu labāk informēti par notiekošo pasaulē.

Ko tev sniedz zināšanas par notiekošo pasaulē?

- Es labāk saprotu, uz kuriem pasaule virzās un ko es varu darīt, lai kaut ko mainītu.
- Zinātkāri par to, kas būs vēlāk un tālāk.
- Sāku labāk novērtēt vietu un laiku, kurā dzīvoju.
- Izpratni par citās valstīs notiekošo, par kultūru īpatnībām un kopīgo dažādiem cilvēkiem.
- Palīdz saprast, kā konkrēta rīcība ietekmē notiekošo citviet Latvijā un pasaulē.
- Varu saprast, cik Latvija ir attīstīta, salīdzinot ar citām valstīm.
- Labāk var saprast, ko mācīties no citiem, bet ko labāk pašu praksē nepielietot.
- Es spēju iejusties to cilvēku „ādā”, kuriem ir problēmas un cenšos izsvērt, kā palīdzēt problēmas mazināt.
- Zināšanas par notiekošo pasaulē man sniedz kopskatu par visu notiekošo.

Ieteikumi globālās dimensijas iekļaušanai skolu darba kārtībā (Skolotāju viedokļi forumā „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai”)

Forumā „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai” piedalījās skolotāji no Izglītības attīstības centra globālo skolu tīkla. Skolotāji dalījās pieredzē par to, kā viņu skolās tiek īstenota globālā izglītība un sniedza ieteikumus, kā globālā dimensija integrējama formālajā izglītībā. Tālāk skolotāju ieteikumu apkopojums.

Nozīmīgākās GI tēmas (secībā no nozīmīgākās uz mazāk nozīmīgo)

- Globalizācijas procesi (savstarpējā ekonomiskā, politiskā atkarība, migrācija).
- Attiecības starp dažādām etniskajām, kultūras un reliģiskajām grupām (cieņa pret dažādo, izvairīšanās no stereotipiem).
- Vide, ilgtspējīgs dzīvesveids.
- Cilvēktiesības (tiesības uz cilvēka cienīgu dzīvi – pārtiku, veselības aprūpi, izglītību).
- Pilsoniskā līdzdalība, globālā pilsonība (kā būt zinošam, aktīvam un atbildīgam pilsonim gan vietējā, gan globālā mērogā).
- Konflikti pasaulē un to risinājumi.
- Nabadzība vietējā un pasaules mērogā, risinājumi tās novēršanai.
- Taisnīgas attiecības starp attīstītajām un attīstības valstīm.
- Mediju lietot prasme (prasme kritiski analizēt mediju informāciju, atšķirt faktus no viedokļiem).

GI vieta pedagogu tālākizglītībā

- GI tematika ir klātesoša lielākajā daļā mācību priekšmetu standartu un programmu. Tomēr bieži pedagogi to neapzinās. Tādēļ tālākizglītībasursos nepieciešams aktualizēt GI tematiku, parādīt tās esamību jau esošajos izglītības saturu reglamentējošos dokumentos.
- Katram pedagogam (neatkarīgi no mācāmā priekšmeta) vienu reizi gadā būtu nepieciešams apmeklēt kursus par aktuālajiem procesiem pasaulē.
- Skolās un pedagogu uztverē savu stabilu vietu ir ieguvusi pilsoniskā izglītība. Arī GI runā par pilsoniski nozīmīgām vērtībām.
- Novados būtu nepieciešami GI koordinatori, kas organizētu kursus, izplatītu materiālus, rūpētos par labās vietējās pieredzes tālāknodošanu.

Resursi GI

- Pedagogi visvairāk novērtētu lietošanai jau gatavus mācību resursus. Skolotājiem nepietiek laika un reizēm arī metodisko iemaņu, lai šos materiālus vienmēr gatavotu paši.
- Pēc iespējas vairāk mācību materiālu apkopot GI mācību grāmatās. Darba lapas, semināru pieraksti – tas viss ir vērtīgi, bet ikdienas sistemātiskai lietošanai ļoti noderīgs ir mācību grāmatas formāts.
- Nepieciešama centralizēta GI resursu platforma. Skolām ļoti noderētu mācību filmas, kas veltītas GI jautājumiem.
- Gan projektā „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos”, gan citu organizāciju piedāvājumā ir izstrādāts daudz materiālus, kuri vēltīti globālai tematikai. Vajadzētu ne tikai turpināt radīt jaunus materiālus, bet arī plašākai pedagogu auditorijai reklamēt jau esošos materiālus.

Ieteikumi GI satura pilnveidošanai

- Lai globālā tematika būtu pievilcīga pedagogiem, nedrīkst pazaudēt arī lokālo saturu.
- Veidot tematiskus GI „seriālus” – par vienu un to pašu tēmu izstrādāt nodarbības sākot no sākumskolas līmeņa un beidzot ar vidusskolu, ejot konkrētās tēmas izpratnes dziļumā saturiski un variējot pielietoto metodiku. Tas nodrošina pēctecību un izpratnes padziļināšanos.
- GI satura jautājumi ir universāli – tie ir nozīmīgi dažādām vecuma grupām, dažādu interešu loka cilvēkiem. Šis universālisms arī jāakcentē, materiālus reklamējot.
- Akcentēt GI vērtību dimensiju. Vērtībizglītība ir tā, ko skolotāji saprot un akceptē.
- Censties parādīt globālo saturu arī it kā šauri lokālās un nacionālās tēmās.

GI vieta mācību procesā, skolas administrācijas attieksme pret GI iekļaušanu skolu dienaskārtībā

- Laiku GI „nozog” obligātās prasības – gatavošanās eksāmeniem, valsts pārbaudes darbiem. Skolotājiem būtu vērtīgi ieraudzīt, ka eksāmenu saturā (uzdevumos, eseju tematikā) ir GI elementi. Jācenšas parādīt, ka GI laiku nevis „nozog”, bet gan iekonomē, piemēram, starppriekšmetu tēmās.
- Skolas administrācijas attieksme ir ļoti pragmatiska. Ja administrācija redz, ka GI ir laba izglītošanās iespēja skolotājiem, administrācija GI ieviešanu atbalsta. Īpaši pozitīva ir attieksme, ja ar GI var nest skolas vārdu plašākā sabiedrībā – pilsētā, novadā, vadot nodarbības MA, rīkojot seminārus, konferences.
- Vajadzētu lobēt GI stundas iekļaušanu 1.-3.klasē.
- Visideālākā platforma GI apguvei ir klases audzinātāja stundas, jāveido materiāli tām.
- IZM jāaicina GI iekļaut jaunajā kompetenču pieejā, kā arī GI tematiku integrēt valsts pārbaudes darbu saturā.

Darbs ar vecākiem un sabiedrību

- Vecāku kopiena nav viendabīga. Ir ļoti plašs izglītības līmeņa, vērtību, attieksmju diapazons. Aktīvas pretestības pret GI nav, bet nav arī aktīva pieprasījuma. Skola, skolotāji var šo pieprasījumu veidot. Skolai par GI ir jāinformē – skolas avīzē, mājas lapā, sapulcēs
- Vecāki „jāpieradina” pie vārdu salikuma globālā izglītība, ļaujot apjaust, ka tās ir vērtīgas, praktiski noderīgas zināšanas un prasmes viņu bērniem. Skolai jācenšas novadīt vismaz vienu šādu pasākumu gadā. Piemēram, vecāku sapulci ar praktisku darbošanos kādā no globālās izglītības tēmām.
- Jāturpina sabiedrībai skaidrot pats GI koncepts, tā saturs, būtība.
- Skolotājiem jācenšas veidot publikācijas vietējos medijos par globālās mācīšanās pieredzi – arī tā ir daļa no sabiedrības izglītošanas darba.

GI projekta „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos” ietekme

- Pateicoties projektam, ir mainījušies ikdienas ieradumi, kļuvuši videi draudzīgāki. Tas ir labs piemērs un stimuls skolēniem.
- Iespēja darboties projektā ir vienojusi Latvijas skolas, devusi iespēju mācīties vienam no otra pieredzes.

- Joprojām saglabājies entuziasms, redzīgāka attieksme pret pasaules procesiem.
- Projekts iedrošinājis kļūt par citu kolēģu izglītotāju. Viņu ieinteresētība dod stimulu turpināt šo misiju.

Ieteikumi globālās dimensijas iekļaušanai formālajā izglītībā
(Politikas veidotāju un izglītības ekspertu viedokļi forumā
„Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai”)

Forumā „Globālā izglītība – iesaistei, izaugsmei, ilgtspējai” piedalījās pārstāvji ne tikai no Latvijas, bet arī citām Eiropas Savienības dalībvalstīm un Austrumu partnerības valstīm. Viņu vidū bija attīstības izglītības NVO darbinieki, augstākās izglītības iestādes, attīstības projektu organizatori. Forumā piedalījās arī pārstāvji no LR Izglītības un zinātnes ministrijas un tās pakļautības iestādēm, Ārlietu ministrijas, kā arī vairāku augstskolu pārstāvji. Tālāk dažādo ekspertu ieteikumu apkopojums.

- Pirms uzsākt aktīvu darbu pie jaunu mācību materiālu izveides un darba ar skolām ir būtiski izvērtēt esošo situāciju katrā konkrētajā valstī – kādas organizācijas jau darbojas globālās izglītības vai ar to saistītajās jomās; kādi ir to piedāvātie resursi skolām; kādās tēmās tās specializējas u. c.
- Ņemot vērā globālās izglītības plašo tematisko pārklājumu, ir nepieciešams kritiski izvērtēt jau pieejamos resursus un materiālus kādā no globālās izglītības tematiskajām jomām (vides aizsardzības jautājumi, integrācijas jautājumi, miera un konflikta jautājumi u.c.), jo, iespējams, tie ir radīti ar citu mērķi un pilnībā nesakrīt ar globālās izglītības principiem un kritērijiem; kā arī, iespējams, tie vairs nav aktuāli, ņemot vērā pašreizējo straujo pārmaiņu tempu;
- Lai nepārblīvētu mācību programmas un neradītu terminoloģisku un saturisku apjukumu, ir nepieciešama „saskaņota” darbība starp dažādām līdzīgās tematiskajās jomās iesaistītajām pusēm. Piemēram, nevalstiskajām organizācijām, kas darbojas ar globālās izglītības jautājumiem ir vērts satīties un saprast interešu saskares un interešu sadursmes punktus ar vietējām vides jomas organizācijām, tādiem starptautiskiem „spēlētājiem” kā UNESCO un citām organizācijām. Tas ļauj palielināt jomas efektivitāti kopumā;
- Attīstības un globālās izglītības jomas saturisko prioritāšu „saskaņošanai” ir potenciāls arī politiskā līmenī. Ņemot vērā globālās izglītības starpdisciplināro raksturu, tās aktivitātes var sakrist nevis ar viena valsts sektora dienas kārtību, bet gan ar starpnozaru dienas kārtību. Proti, ar atsevišķu globālās izglītības aktivitāšu palīdzību iespējams aizsniegt gan ārlietu, gan izglītības, gan aizsardzības politikas mērķus. Iespējams, tam ir birokrātiski šķēršļi, tomēr tajā pašā laikā tas atsedz arī resursu optimizācijas potenciālu;
- Ņemot vērā, ka globālā izglītība aptver dažādas tematiskās jomas (vides aizsardzības jautājumi, integrācijas jautājumi, miera un konflikta jautājumi u. c.), ir būtiski veidot sadarbību ar vietējiem un ārvalstu ekspertiem, kas specializējas kādā konkrētajā jautājumā, lai tādējādi varētu sagatavot aktuālus mācību materiālus. Tieši dažādu nevalstisko organizāciju pārstāvji var būt lielisks atbalsts šajā procesā;
- Ārvalstu partneru iesaiste ir īpaši būtiska, ja tiek veidoti materiāli par kādu no jautājumiem, kuros vietējiem ekspertiem nav pieejama tieša pieredze. Piemēram, veidojot materiālus par kādu konkrētu valsti un ar to saistītu globālu notikumu, ja iespējams, būtu nepieciešams gūt atgriezenisko saiti no šīs valsts pārstāvjiem un no situācijā tieši iesaistītajām pusēm;

- Īpaši nozīmīga ir skolotāju un jauniešu iesaiste mācību materiālu veidošanā un testēšanā;
- Saikne starp nevalstiskajām organizācijām un skolu ir ļoti svarīga, jo praktiskā un uzskatāmā veidā sasaista gūtās zināšanas un prasmes ar aktualitātēm vietējā un globālā mērogā. Nevalstisko organizāciju iesaistei un sadarbībai var būt dažādi līmeņi. Minimālais iesaistes līmenis – nevalstiskā organizācija piedāvā mācību materiālus un / vai nevalstiskās organizācijas darbinieku vadītas nodarbības. Nākamais līmenis – papildus iepriekšējam nevalstiskā organizācija arī piedāvā apmācības skolotājiem, skolas administrācijai, jauniešiem un citām ar skolu un formālo izglītību saistītām mērķa grupām. Vēl nākamais līmenis – papildus abiem iepriekšējiem nevalstiskā organizācija izveido un nostiprina skolas kā globālās izglītības resursu centrus, kas sistemātiski tiek atbalstīti no nevalstiskās organizācijas puses (ar jauniem sadarbības piedāvājumiem, jaunu informāciju u. c.). Tieši trešais iesaistes līmenis rada ilgtermiņa un ilgtspējas efektu. Tomēr, lai šāda skolas un nevalstisko organizāciju simbioze pastāvētu ir nepieciešams politisks un finansiāls atbalsts valsts mērogā;
- Domājot par skolas un nevalstisko organizāciju sadarbības efektivitāti globālās izglītības jomā, svarīgi koncentrēties uz jaunu paradumu un uzvedības veidošanos jauniešu vidū. Nereti globālās izglītības iniciatīvas ir drīzāk formālas un lai arī jaunieši un skolotāji aktīvi darbojas, tās nerada patiesas izmaiņas sabiedrības izpratnē un rīcībā. Līdz ar to vienam no galvenajiem sadarbības efektivitātes kritērijiem būtu jābūt saistītam ar izmaiņām jauniešu un vietējās kopienas lēmumos, paradumos, rīcībās. Svarīgs apstāklis šajā sakarā ir jau minētās ilgtermiņa sadarbības iespējas.